

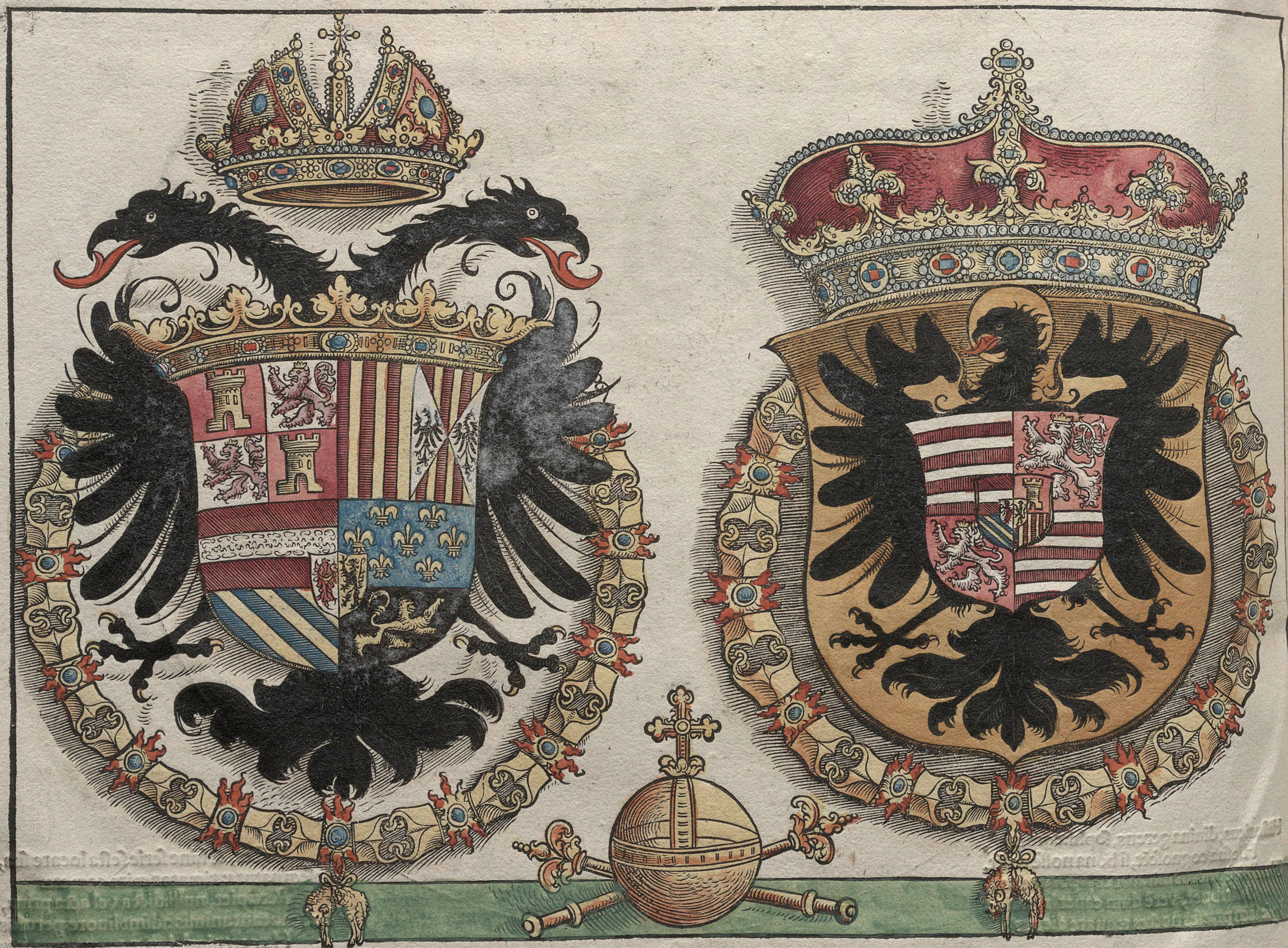
CAROLVS QVINTVS

DIVINA FAVENTE CLEMENTIA ROMANORVM IMPERA-
tor semper Augustus, ac Germaniæ, Hispaniarum, vtriusq; Siciliæ, Hierusalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croa-
tiæ, &c. Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Comes Habspurgi, Flandriæ, Tyrolis &c.
Vniuersis & singulis notum esse volumus. Quum noster & Imperii sacri fidelis, dilectus Petrus Apianus Ma-
thematicæ rei in primis peritus, nobis humilime supplicauerit, quòd Ephemerides quasdam, vnà cum aliis infra
commemoratis opusculis, maximo suo sumptu, pariq; tum inuentionis tum æditionis labore, in communem bonorũ studiosorumq; omnium
vsum candide & humaniter ædere secum constituerit, Vereaturq; iam ne eadem ab aliis quoq;, qui ex alterius incommodo suum aucupari cō-
tendunt commodum, quiq; alieno labore beneparta, in suum ipsorum male conuertunt vsum, imprimerentur, id quod in suum haud vulga-
re detrimentum redundaret, quatenus Priuilegii nostri prærogatiua ad certum annorum numerum, in quo nemo planè illud tentare auderet,
se adiuuare dignaremur, Quumq; nos eorum, qui tum opera diligenti ac sedula, tum vigilantia sua non mediocri, quam & prouehendis bonis
artibus gnauiter impendunt, & inuulgandis vtilibus libris nulli nec sumptui parcentes nec labori, liberaliter insumunt, Reipub. insigniter pro-
desse solent, emolumentum promouere, contra dispendium amouere, pro germano & innato nobis ad eximia honestissimaq; ingenuarum ar-
tium studia fauore stndeamus, fit vt facilius Apiano quoq; prædicto, præcibus eiusdem & supplici petitioni condescendentes, Gratiam no-
stram hac in re impertiamus singularem. Omnibus itaq; & singulis Calcographis, Bibliopolis, & quibusuis aliis tenore præsentium districte in-
hibemus, ne videlicet infrascriptos libros, quos prænominatus Apianus vel iam æditioni destinauit, vel æditurus, eruditis omnibus in publicũ
communicaturus est vnquam, puta Ephemeridies ab anno salutis nostræ Millesimo quingentesimo tricesimoquarto ad Septuagesimum supra Mil
lesimum & quingentesimum duraturas, præterea libros de Vmbris, Centiloquium Arithmetices: & alium adhuc de Arithmetica libellum, cum
Regulis Cossæ demonstratis: De mensuratione vasorum cum artificiali partis vacuæ inuentione: Schedulas diarias siue Almanak cum iudiciis an-
nalibus, seu (vt vulgus loquitur) Practicis, quibus aëris mutationes, dierumq; electiones singulæ continentur: Libros item de coniunctionibus,
Ptolemæum ex nouissima illa Vuilibaldi Pyrckameri translatione, antehac nunq̃ æditum, cum Tabulis correctissimis, & in quadrangularẽ figurã
(cuiusmodi hactenus excusæ non sunt) conformatis: Ptholemæi etiam libros Græce, eruditos eos sanè, & (quod tanto authore dignissimum erat)
elegantes, natiuamq; illam suam gratiam in propria lingua retinentes: Librum de Eclipsibus: Librum Azophi Astrologi vetustissimi: Libros Ge-
bri: Vitellionis quoq; authoris antiquissimi simul ac doctissimi Perspectiuam, opus & ingens & ipsa materiæ iucunditate laudatissimum: Astrono-
micum Imperatorium: Librum de diebus Creticis: Libros de Iride. Tabulas resolutas iam per eundem recens supputatas: Radium nouum Astro-
nomicum, simulq; & Geometricum, vnà cum vario Sinuum & Chordarum vsu: Librum de Speculo ad pulcherrimas dimensiones apte adcommo-
dato: Introductionem Cosmographicam cum omnis generis obseruationibus itidem per sinus & chordas, adiuncto insuper Meteoroscopio dupli-
ci, plano & (quod inauditum erit plerisq;) numerorum, Astrolabiumq; numerorum vniuersale, vt recens ita vtilissimum: Tabulas seu Mappas, vt
vocant, vniuersi terrarum orbis generales, aut etiam quarundam Regionum seu Prouinciarum particulares: & quicquid in Mathematicis rebus
dictus Apianus sub Titulo & nomine suo, aut si qua aliena rerum Mathematicarum monumenta prius neutiquam excusa, sua vero iam industria re
cognita & restaurata, vel etiam figuris tantum illustrata, per quoscunq; volet Impressores, in lucem æddiderit, intra spacium triginta annorũ, ab ipso
æditionis die computando, præter suam ipsius voluntatẽ, excudant, seu excudere faciant, neq; sic excusos venum exponant seu vendant, sub pœ-
na Decem Marcharum Auri puri, pro vna Cameræ nostrę Imperiali, altera vero medietate dicto Apiano irremissibiliter exoluendarum, tum amis
sionis librorum sic ad æmulationem excusorum, quos vbicunq; locorum nactus fuerit, per se siue suos, aut adiumento Magistratus eius loci, sibi vendi
care & in potestatem suam redigere poterit. Harum testimonio literarum Sigilli nostri appensione munitarum. Datum in Ciuitate nostra Im-
periali Ratispona, die tertia Mensis Iulii, Anno Domini Millesimo Quingentesimo Tricesimosecundo, Imperii nostri Duodecimo, & aliorum Re-
gnorum nostrorum Decimoseptimo.

Imperatorium uocauimus Cæsareũ, opus præsens, conuenienti tam Imperatori quàm Regi uocabulo, quibus utrisq; dicauimus.

Ad mandatum Cæsareæ & Catholicæ Maiestatis proprium.

Vidit Held — CAROLVS. — Ioannes Obernburger.



AVGVSTISSIMIS CAESARIBVS CAROLO ET FERDINANDO, IMPERATORI ILLI REGIQVE HVIC RHOMANIS, FRATRIBVS INVICTISSIMIS &c. ILLVSTRISSIMIS PRINCIPIBVS, AVSTRIAE ARCHIDVCIBVS &c. DOMINIS SVIS CLEMENTISSIMIS, PETRVS APIANVS

à Leysnick, Salutem obsequentissimus præcatur cliens.

MOS EST, INVICTISSIMI CAESARES, AEDITVRIS ALIQVID,
vt quos sui patronos statuunt, laudum nominibus, virtutumq; insigniis operosissime describant, quo videlicet,
& Mæcenates scribentum præconiis illustriores, ipsi vero rerum traditores patrociniorum prestantia cœlebriores
euadant. Quod equidem vtrumq; mihi tam fœliciter cessisse dum vestris maiestatibus hanc dedicationem paro,
pergaudeo. Cum enim maiores sitis, quam qui encomia admittatis, ego vero indignior quam qui inferiora
audeam, indoctiorq; quàm vt paria possim, plane veniam huius cōsuetudinis me impetrasse reor. Nisi vero quis
nodum in scyrpo querere malit, quàm nihil agere? At si Horatius ille Flaccus Poëta disertissimus sagacissi-
musq; Agrippæ carmen negáuit, metuens se laudes eius culpa ingenii detriturum, quid non trepidationis mihi
homini ab omni arte, eloquentiaq; alieno aliquid hic ausuro, putet quis impendere? et id cum non desint innume-
ri buccinatores in hoc dies & noctes incumbentes strennuissime, qui elogia, vitas, & acta vestra totis viribus, om-
niq; orationis varietate orbi prædicent, proclament, longumq; in æuum diffundant, adeo, vt si post tãtos & tot
præclaros viros, in præsentia quid moliar, merito iuxta prouerbium, ne pictos quidem adhuc nouisse Cæsares argui quæã, quare ne tã turpis
insimuler ignorantiæ & quasi cœlum mathematicus non videam, plura nũc addere supersedeo. Cæterum cur vestris maiestatibus, & Cæsa-
ribus, & Austriæ Archiducibus, potissimum assertoribus gaudeam, hoc malo persequi. Consideranti mihi paulo altius Cæsarum Impe-
ratorumq; Rhomanorum in excolendis, prouehendis atq; adeo perpetuitandis, vt sic loquar, mortalium ingeniis, studia & operas, nõ inuenio
alibi gentium gloriam parem vnius nominis existere. Neq; vero est q̃ hic se iactet vel Grecia, vel Phænicia, vel Eegyptus, quantumuis
litterarum artiumq; principia sibi vendicent. Quandoquidem ille non minus conduxisse videtur qui inuentum probe in vsum humanum
transfundit, quam ille qui rem primus ostendit. Inuentor prodesse cogitat, alter re ipsa prodest. Vt enim architectus non magis am-
plexatur, vbi opus structura est, gnomonis doctorem, q̃ datorẽ, sic puto neminẽ requirere, quando exiguntur artis opera, potius inuentorem quàm
artis traditorem presentem. At qui melius tradunt hæc in manus hominum, hiis qui curant assidue, vt optimi quique autores in orbem
diuulgentur? quiq; ingenia hominum, vt cum Plinio loquar, rem publicam faciunt? Iam vero hac in parte qui plus contulerint multis iam seculis
populo rhomano et populosissimæ certe orbis parti Europę, quàm rhomani Cæsares nulli sunt., Vt enim à primis ordiar. Nonne Augustus
statim, tantum non gentis huius & nominis princeps, si Iuliũ demas, ille (nec sine deo quidem) Apollinem suum palatinum voluminibus
tum græcis tum latinis magnificentissime instructum, perpetuæ vtilitati consecrauit? ibiq; non modo suæ, sed & omnium linguarum & ætatum
authores selectissimos ipse eruditissimus, suis quantumuis grandibus coëmit sumptibus, salutiq; hominum gratuito dedicauit? Inde enim innu-
merabiles viri, & in omni disciplinarum genere consumatissimi prodierunt sedulo, cui rei si cæteros taceam, argumento certissimo vel vnicus
Celsus poëta esse potest, qui quantus quantus fuit, ex Bibliotheca redditus est Augusti. Dum enim scripta palatinus quæcunq; reponit
Apollo, Lustrat, vt inquit ille, quãtũ nõ dii boni cognitionis hausit? Atqui hic mihi optarem, eam eloquendi vim quantam neq; Graius, neq;
latinus orator habuit, vt hanc tam sanctam Cæsareæ gentis pietatem dignæ admirationi adsererem, vereq; suspiciendam mortalibus edoce-
rem, quod equidem, quia non licet, admiror vnice interim, exosculorq;, optans, imò depræcans ab omnibus parem religionem in adorandis
Cæsarum virtutibus. Sed vt ad rem redeam, Augustus Rhomanorum Imperator secundus primus studuit libris æternitati consecrandis,
& certe primus, cum nemo sit qui Asinii Pollionis operam (quanquàm prior Marci Varronis bibliothecam Rhomæ exhibuerit) cum Cæ-
saris thesauris conferre audeat, quis enim priuatum consuli, consulem Imperatori gentiumq; domino prestitisse crediderit? Quos autem &
quales rerum fontes mundo præparauerit, facile colligere est ex tanti principis iuditio. Quantus enim ingeniorum delectus in eo fuerit, vt
reliquos pretercam, Virgilius noster, qui etiam hodie omnium consensu, parens eruditiõis appellatur, testis est, quantus item doctrinæ fauor
amorq; penes hunc extiterit, partim & idem Maro docet, quem ex mediis flammis, (dum eius opera contra testamenti verecundiam cre-
mari vetat,) eripuit, partim alii. Anthonio namq; Musæ medico suo statuam erigi iuxta signum Aesculapii passus est, Cornelium Gal
lum poëtam eximium ad præfecturæ gradum vsq; promouit. Frontonem philosophum ob insignem scientiam Consulari dignitate
donauit. Neq; illud quoq; obscurum est quod Alexandrinis pepercerit non magis ob aliam rem vllam, quàm Arrii philosophi amorem. At-
qui huiusmodi sexcenta ni longior esse nolim, in re aperta, suppeterent, quibus Augustũ & litteras & litteratos ornasse, auxisse, ditasseq;, palam face
rem. Verum enimuero quid in vno immorer? quasi non venerandum hunc, neq; satis laudandum morem, omnes fere sequentum æquali
studio, simili ardore, nec minoribus expensis, continuauerint. Vt enim aliquot dnmtaxat exemplis (nam singula singulorum patrocinia re-
cẽsere infinitũ foret) rem probem. Nonne Tyberius Claudius Nero, Vespasianus vterq;, Anthonini ambo, Traianus Tacitusq; Im-
peratores, Valeriũ, Senecam, Lucanum, Andromachum theriace inuentorem, Iosephum, Plinium vtrumq;, Plutarchum, Cornelium Taci-
tum authores orbi dederunt? quorum vltimus non modo vt in omnibus bibliothecis collocaretur, verum sed decies ad vsum publicum quot-
tannis transscriberetur, edicto cautum est. An non legimus Iulium ipsum dictatorem omnes medicinæ liberaliumq; artium professores,
quo libentius vrbem incolerent, ciuitate donasse? Vespasianum latinis græcisq; rethoribus, annua centena (quæ duorum milium, quin-
gentorumq; aureorum nobis summa est) persoluisse? Anthoninum pium rethoribus philosophisq; non salaria tantum, verum sed honores &
prouincias decreuisse? Gordianum deniq; sexaginta duo millia voluminum bibliothecæ suæ intulisse? Antonius Imperator Seueri filius Op-
pianum poëtam pro opere de piscibus sibi dicato, tot aureis donauit, quot versus dederat. Domicianus Statium et Sylum vates, hunc
tertio cõsulatu illum corona insigniuit. Posterioris memoriam Martialis poëta his versibus celebrat. Augusto pia thura victimasq;
pro nostro date Sylio camenæ. Bissenos iubet en redire fasces, Noto consule nobiliq; virga, Vatis Castaliam domum sonare, Rerum
prima salus & vna Cæsar, Gaudenti superest adhuc quod optet, Fęlix purpura tertiusq; consul. Theodosius Aurelium Prudentium ad
militiæ prefecturam perduxit. Ausonius à Cæsare Gratiano cuius filium erudiit Consul est factus, Quintilianus stipendium meruit sub
Domitiano è fisco accipere, Adrianus & Antonius Arrianum historicum propter Alexandri historiam scriptam ad Consularem dignitatem
euexerunt, Traianus Dionem Prusieum philosophum curru suo non semel dignatus est, Cyrus Pannapolita poëta Theodosii iunioris bene
ficio factus est Episcopus, Constantinus Ablabium philosophum vna cum filio rectorem imperii fecit, Claudiano statuam erexerunt Archa-
dius & Honorius, quam in foro Traiani collocari præceperunt, Marcus Anthonius Imperator Iunio rustico philosopho, consilia sua publi-
cauit omnia, consulatuq; viuum, statua mortuum decorauit. Dies me citius papirusq; deficiat anteq̃ omnia omnium Imperatorum præ
conia, quæ litteris earumq; cultoribus fouendis hactenus meruerunt, singulatim persequar. Breuiter ita omnes reliqui diuinitus certe ani-
mati studiis profuerunt, omnes inquam, paucis exceptis, quos aut mors maturior, aut valetudo iniquior vetuit, nunquàm non commodis
mortalium inuigilando, optimisq; indolibus iuxtà extollendis incubuerunt. Emulantes nimirum peruetusta maiorum suorum vestigia. Siqui-
dem Pergami reges, vnde rhomana origo, primi omnium iam olim hoc institutum, studiosissime coluerant, quibus maximis certaminibus bi-
bliothecæ semper sunt institutę, Plinio teste, imò vt Plutarchus tradit grauissimus author, ducentis librorum millibus coaceruatę; adeo pla-
nè genuinum, & à proauis vsq; ingenitum, fuit Cæsaribus, honestis artibus studiisq; hominum adesse, consulere & prospicere. Ad nostra
propius tempora veniamus, atq; adeo ad imagines vestras Austriacas centum iam perpetuis annis (quæ laus nulli alii domui cum vestra
communis est) Imperio rhomano fęlices augustasq;, in quorum annorum spatio, quantum bonæ litteræ & artes omnes ab Imperatoribus, Au-

A II — striæq;